

Corneliu Irimia

Peisaje interioare

Rescrierea istoriei emoționale prin psihoterapie psihanalitică

Alina

Ședința de luni, 2 martie 2015

În copilărie, acum îmi dau seama, îi spuneam mamei mele, fără încetare: „Dă-mi! Dă-mi! Dă-mi iubirea ta, dă-mi energia ta, dă-mi banii tăi, atenția ta!“ Așteptam fluxul neîntrerupt care venea de la tine, îmi deschideam supapele sufletului pentru „laptele“ tău. Când stăteam în fața oglinzii, mă ajutai să mă văd în oglindă, să mă plac, oricine aș fi fost în acel moment. Când nu eram într-o relație bună cu tine, ajungeam să arunc doar dispreț către imaginea mea reflectată pe care o vedeam ca pe o străină, demnă de a fi aruncată la gunoi, uitată.

Cred că v-am mai spus că mama a fost distrusă de ura tatălui meu. Pe când eu aveam 10 ani, o vedeam în lacrimi, îngenunchată de durerea de a fi respinsă. Aflată în fața depresiei ei care mă fascina parcă, m-am lăsat prinsă în mrejele suferinței. M-am hotărât pe tăcute, definitiv, fără să pot gândi altceva, că îi voi vindeca sufletul rănit. M-am așezat în fața ei, lângă ea, mereu prezentă, însoțindu-i fiecare lacrimă, aducându-i tot ce credeam

eu că este vindecător. „Nu îl mai ai pe el, deși este prezent fizic, dar mă ai pe mine, total, definitiv. Nu voi iubi pe altcineva, nu îl iubesc pe el, cel care te-a făcut să suferi, te iubesc doar pe tine. Ești unică, această certitudine — pe care el ți-a luat-o — o poți obține, acum, de la mine“; „Dă-mi mie durerea ta, tristețea ta“, parcă îi spuneam. „O iau de pe tine ca pe o haină prea grea și o duc eu. Sunt doar un copil, dar pot să o duc, să o interiorizez, să las acest musafir dureros, dar dorit, în mijlocul meu“. Cred că în acel moment am sădit în mine semințele gândului că voi fi o femeie mereu părăsită. Asta trebuie să fie. Atunci i-am promis, fără să știu, că voi suferi cu ea aceeași suferință, i-am promis că vom fi la fel, că nu va fi singură în acel doliu dureros. Nici nu cred că a înțeles ce am făcut pentru ea, eram un copil, nu puteam exprima toate aceste sentimente. Nici acum, nici măcar eu nu mă înțeleg prea bine. Totul a fost fără cuvinte. Viața mea a fost trasată, parcă, definitiv, atunci.

Mă gândesc că orgoliul meu a fost să devin, astfel, egala ta. Dacă îl înlocuiam pe tata în inima ta, eram egala lui. Intram în lumea ta, a adulților. Prea repede, într-adevăr, cu consecințe nefaste, dar ce poate dori un copil mai mult decât să fie mare?

Din momentul în care te-ai separat, sufletește, de tata — pentru că fizic ați rămas mulți ani, grei, împreună — ai devenit doar o mamă. Femeia, iubita, corpul tău, inima care ar fi putut tresălta de iubire pentru un bărbat au fost uitate. Oare declarația mea tacită de fidelitate te-a făcut să îmi dai mie fidelitatea ta, să lași de-o parte feminitatea care nu își avea locul în relația mamă-fiică? Oare, fără să vreau, ți-am cerut eu asta? Oricum, asta s-a întâmplat.

14 Trăind lângă tine, cea nouă, am uitat să îmi reamintesc, mai târziu, cum să fiu o ființă a plăcerii de-a fi cu un altul, cu un bărbat, cum să fiu o ființă a relațiilor senzuale. „**Asistentele medicale**“, nu-i așa, își îngroapă senzualitatea, uită de ele. În mine dormitează, nostalgic, dorul după o relație împlinită. Am vrut de la prietenii mei bărbați doar tandrețe, iar ei au vrut doar sex. Haina celei care alină (mă chema Alina) a fost observată, pe când eram adolescentă, apoi adultă, de cei care aveau nevoie de mine ca de o pomadă pentru suferința lor în dragoste. Procedurile mele erau deja perfecționate din relația cu mama. M-am îndrăgostit de un coleg de școală care plângea pentru că fusese nefericit cu o alta. M-am așezat tăcută, cu inima tresăl-tând de emoție, fără cuvinte, în poziția confidentei, a celei pline de empatie, cea care șterge lacrimile discret. Asistenta medicală a sufletelor împovărate! Credeam că prezența mea iubitoare îl va salva de depresie, de doliul după cealaltă, că îmi va răsplăti iubirea cu fidelitatea, constanța, iubirea lui. Bineînțeles că nu a fost așa.

Îmbrăcându-mă cu suferința mamei, am dat suferinței locul întâi în viață. Bucuria celorlalți mi se părea superficială. Bucuria de a trăi mi se părea superficială. M-am retras destul de mult pipăindu-mi parcă, în permanență, rănilor induse de relația mamei cu tata. M-am izolat. Doar eu și mama, pe o insulă a noastră pe care veneau rar alți oameni, alți prieteni. Tânjeam după o prietenie adevărată, dar îmi și era foarte teamă de ea. În liceu, sexualitatea afișată de colegile mele mi s-a părut prea bruscă, prea departe de ceea ce era viața cu adevărat. Dorul de tatăl meu, pe care îl vedeam rar, dar și doliul preluat de la

mama erau în contradicție cu sexualitatea. Probabil că ea exista. Nu mai știu cum făceam să nu o aud, să nu o percep în corpul meu. Doar mult mai târziu am aflat că există ceva care se numește... nici acum nu pot rosti ușor cuvântul „masturbare“. Au apărut plăceri complet noi, dar și o enormă rușine, vinovăție, sentimentul că sunt o ratată, o străină. Fantasmam relații minunate cu bărbați pe care îi idealizam, dar pe care, în realitate, îi țineam la distanță cu un succes pe care, acum, îl regret enorm.

Intelectul, învățatul, școala au devenit, compensatoriu, lucrurile pe care mă puteam baza. Școala avea ceva îndoliat pentru că era bazată pe renunțare, pe interdicții, pe accentul pus pe renunțarea la plăcere. Pentru mine era doar un bun pretext să mă ascund, să fac să treacă timpul, să mă îndepărtez de mine însămi, de ceilalți. Înregimentându-mă, îmbrăcată în uniformă, harnică, ratam drumul către mine însămi, centrată fiind pe memorarea temelor pe care mi le dădeau profesorii. Mă negam pe mine ca să fac loc în mine pentru atâtea cunoștințe pe care, acum, le văd ca inutile. În plus, ratam mereu să iau un premiu. Nu suportam concurența, nu suportam să fiu în conflict cu priimii din clasă, să lupt cu ei, să îi înving. Dacă aș fi luat un premiu ar fi trebuit să mă fi supus invidiei clasei, să am ceea ce ei nu aveau, premiul cel mare, și asta îmi era imposibil.

Pavel

Ședința de luni, 2 martie 2005

Au trecut trei ani de când m-am aflat pentru prima oară în fața Alinei. La prima ședință, a avut un zâmbet indefinit, plăcut, dar adresat global, spațiului exterior, cabinetului, și nu mie, bărbatului așezat în fața ei. Îmi aduc aminte că resimțeam un ușor disconfort, zâmbetul ei îmi spunea că nu se lasă atinsă afectiv de niciun bărbat și de nicio femeie și, așadar, nu se va lăsa atinsă nici de mine, cel căruiia îi ceruse o consultație, un ajutor așadar. Părea învăluită într-o aură plăcută, blândă, dar închisă ermetic. Materialul cu care se înconjură era mătase împletită cu fire de oțel transparent. Am remarcat contrastul dintre cererea de ajutor și închiderea corpului și a surâsului. Mă întrebam cum să înțeleg acest paradox? Ea nu credea că poate exista cineva care să o ajute, să o înțeleagă? Acesta este modul în care se apăra de angoasa dată de întâlnirea cu un străin? Sau era o armură pe care o purta în permanență? Îmi cerea ajutorul doar pentru a-l refuza, apoi, politicos, dar cu toate forțele?

O simțeam pe potențiala pacientă ca emițând o declarație diafană de independență, fără să fi fost, vreodată, dependentă de cineva.

Oamenii erau undeva departe, ea fiind, în consecință, intangibilă, dezamăgită, dar împăcată, în același timp, cu singurătatea.

Trecuse pe lângă mine, în sala de așteptare, ca o fantomă mățăsoasă, elegantă, dar care nu aparținea timpului prezent. Părea să fie în așteptare. Fără să știu de ce, m-am gândit că ea aștepta ca viitorul să îi aducă ceva din trecut, un trecut pe care îl regreta, de care avea nevoie și la care nu putea renunța. Poate chiar un trecut pe care nu îl trăise cu adevărat, ci doar și-l dorise.

Îmi amintesc că mi-a trecut prin minte, fără să vreau, că nu făceam parte din trecutul ei, dar că îmi cerea să îl aduc înapoi. Mai simțeam că, cel puțin pentru moment, nu părea că am permisiunea unui minim acces către interiorul ei. În consecință, intuitiv, mi-am lăsat deoparte modul meu obișnuit de a fi și m-am lăsat atras, fără să îmi propun nimic, către acest veritabil teritoriu virgin pe care Alina îl reprezenta pentru mine.

În ședința de față, după trei ani de la începutul terapiei, Alina a părut să renunțe la tonul pe care îl dicta sinele ei inautentic și a ieșit din rolul de elevă silitoare care trebuie să ia note bune, de data aceasta la materia numită Psihoterapia Personală. Am simțit-o, în tot acest timp, ca fiind înghețată afectiv. Mi-a cerut implacabil să nu fiu o persoană vie care să aibă gânduri, fantasme, plăceri, viață personală, ci să fiu doar un profesor de modă veche căruia să îi poată cere teme de făcut pentru acasă. Mama ei a învățat-o că pentru a fi iubită trebuie să obțină performanțe. Pentru mine — dar Alina nu părea să fie interesată de asta — performanța ar fi însemnat să între în contact cu sinele ei adevărat, să creeze o intimitate autentică în relația cu mine. Pentru ea performanța însemna să fie într-o relație de ruptură cu sine însăși și să obțină note bune de la mine cu prețul imens al înstrăinării

de sine. Obținuse, în final, doar disperarea mea; mă întrebam adesea, după ședințele cu ea: când avea să simtă o saturație pentru această formă de terapie pe care o vedea ca un pe permanent examen oral în care trebuia să își turuie lecția învățată pe dinafară ca să fie sigură că va primi nota zece? Pentru a face lucrurile și mai complicate, ea părea împământenită într-un rol de victimă, modul ei, se pare, împrumutat de la mamă, de a avea sânge albastru.

Mama ei o investise pe Alina cu rolul de salvator, cu rolul de terapeut personal. Mama a altoit pe planta firavă care fusese fiica sa, sentimentul de a fi victimă, de a fi părăsită. Deși fizic, concret, Alina nu a fost abandonată de tatăl ei, ea purta această excrescență impusă artificial de mamă, sentimentul de a fi fost victima unor abuzuri. În plus, mama a învățat-o, prin relația lor concretă, cotidiană, că iubirea nu presupune libertate, nu presupune diferențierea mamă-fică, ci reluarea unui veșnic rol de elevă a unui profesor-mamă ce era exigent, dar drept.

Mă întrebam ce s-ar fi întâmplat dacă i-aș fi dat Alinei nota 10, așa cum îmi cerea mereu? Ce se întâmpla cu o elevă de 10 pe linie? Vrea ea, oare, să devină, în acest fel, asistenta mea sau poate chiar egala mea arătându-mi că știe tot atâtea lucruri câte cunosc eu? Sau poate este modul ei de a mă seduce, de a mă cuceri? Dar aceasta ar fi doar o cucerire intelectualizată, fără rădăcini în carnea sentimentelor.

Devenisem, în ultima vreme, un tată simbolic pentru Alina. Și aceasta mi-a atras, în consecință, ura ei mocnită, tăcută, complet reprimată pe care, inițial, o simțise față de tatăl ei. În trecut, ea l-a omorât, simbolic, pe acest tată, l-a scos din mintea ei în calitate de reprezentant masculin care ar fi putut aparține lumii ei interioare. Deși lucrurile nu stau chiar atât de simplu. Această „crimă” a avut

un beneficiu secundar major, a ajutat-o pe Alina să își nege atracția față de acest bărbat care reprezenta încarnarea persoanei interzise. „Nu am dorințe interzise pentru simplul fapt că nu există o persoană interzisă față de care aș putea avea vreun sentiment” părea să strige ea celor care ar fi vrut să o asculte. În această familie, în copilăria Alinei, învinsese puterea maternă, puterea femeilor care s-au aliat pentru a face o virtute din necesitatea de a se resemna în fața neubiirii unui bărbat.

Ea și-a permis, astfel, în adolescență și în tinerețe, doar relații cu băieți (ezit, aici, să scriu „bărbați”) care reprezentau, mai degrabă, o mamă de protejat decât un tată de sedus. Acest din urmă scenariu ar fi însemnat pentru Alina o postură interzisă, extrem de angoasantă, de nesuștinut.

Alina a trăit în relație cu majoritatea oamenilor așa cum a trăit până acum în relație cu mine. Ea mi-a afirmat întotdeauna, implicit sau explicit: „să nu credeți despre mine că am dorințe, eu am doar virtuți terapeutice adresate unei mame care nu poate trăi fără mine; în plus, eu nu cer nimic pentru mine, vă rog să apreciați asta”. Ea a închis, astfel, curgerea energiilor vieții, autenticitatea care a fost asociată, tragic, cu o infidelitate față de o mamă complet ascetică și care cere de la fiica ei un ascetism în oglindă.

În ședința aceasta i-am spus ultimele două fraze și i-am transmis și ideile mele legate de tatăl interzis. Am vorbit cu o anumită grijă, sub forma unor întrebări, a unor ipoteze de lucru și întrebând-o ce crede și ea despre toate acestea. Aceste interpretări mi-au folosit, de altfel, și mie. Am respirat ușurat după ce i le-am spus. Dacă am putut rosti cuvintele astea înseamnă că și ea era pregătită să le audă și, prin urmare, gata să privească lucrurile în față și să le lase să își facă efectul în ea însăși.